

שלטון החוק - הציות חוק

האם ישנן נסיבות, שמותר לאזרחים לעבור על החוק, כדי להגן על זכויותיהם?

קראו את הקטעים הבאים, וענו על השאלות שאחריהם.

אירועים

אירוע 1: מכות רצה לנער אלים

יונתן, נער גדול, חזק ואלים, הוא הבריון של כיתה ט2. לאחרונה הוא נטפל לגיא. הוא חיכה לגיא בהפסקות ואחרי שעות הלימודים, הקניט אותו, קילל והכה אותו. המצב הסתבך עוד יותר, כשיונתן התחיל לסחוט את גיא ולדרוש ממנו כסף באיומים.

גיא לא ידע מה לעשות. לבסוף הוא החליט לפנות אל אחיו הגדול, דן, הלומד בכיתה יב. דן ארגן שלושה חברים. הם חיכו ליונתן אחרי שעות הלימודים, והכו אותו מכות רצח.

יונתן אושפז בבית החולים, כשהוא סובל משבר ביד ומזעזוע מוח.

שאלות

1 האם הייתם פעם במצב דומה לזה של גיא? תארו מה חשתם.

2 מה, לדעתכם, חש גיא כאשר עמד מול יונתן?

3 מה עשיתם או מה הייתם עושים במצב דומה?

אירוע 2: ירה בגנבים, הרג אחד ופצע אחד

בעלים של חווה חקלאית בנגב ירה לעבר ארבעה צעירים, שניסו לפרוץ לחוותו. כתוצאה מהירי נהרג אחד הפורצים, בן 25, ואחר נפצע באורח קשה. שני חבריהם הצליחו להימלט.

הארבעה הרעילו את אחד מכלבי השמירה של החווה ושברו מנעולים של דיר כבשים. בעל החווה שמע את הפורצים, יצא לעברם, ירה בהם, הרג אחד ופצע אחר באורח קשה.

כשהגיעו השוטרים למקום, הם ראו את בעל החווה מבצע החייאה באחד הפצועים.

בעל החווה, בן 50 וללא עבר פלילי, אמר בחקירתו כי לפני כחודש אירעה פריצה נוספת לחוותו, וגם אז הורעלו כלבי השמירה וכן טרקטור נגנב.

סגן ניצב פרץ אמר ל-ynet כי מדובר באירוע חריג. "זה אירוע ראשון שאני נתקל בו בשנתיים האחרונות. עוד לא היה לי מקרה כזה שבעל חווה יורה והורג פורץ."

על-פי: ענת ברשקובסקי, בעל חווה בנגב ירה למוות בפורץ ופצע אחר, ynet 13.1.07

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3351670,00.html>

בעקבות האירוע - הצעת חוק

בעקבות המקרה הגיש ח"כ ישראל כץ (עם חברי כנסת נוספים) הצעת חוק: לא יישא אדם באחריות פלילית בגין פגיעה באדם, שפרץ אל ביתו. ההצעה אושרה בוועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת לקראת קריאה ראשונה בכנסת.

שאלות

1 האם אתם מסכימים עם הצעת החוק של ח"כ ישראל כץ? הסבירו.

2 מה, לדעתכם, עלול לקרות, אם אנשים יעשו דין לעצמם, ויפעלו במקום המשטרה?

אירוע 3: החוק לא מתיר להרוג

אדם היורה כדי להגן על רכושו, עלול להתמודד עם אישומי הריגה או רצח. מצבו המשפטי של החוואי שירה בפורץ והרג אותו - סבוך. ד"ר דנה פוגץ', מומחית למשפט פלילי וראש 'מרכז נגה' בקריה האקדמית אונו, אומרת שבמקרה של הריגת פורץ, גם אם היה חמוש, קשה להוכיח שלא הייתה דרך אחרת להדוף אותו מלבד ירי...

כדי לטעון להגנה עצמית - על היורה לעמוד בתנאים נוקשים מאוד, הואיל ובית המשפט יפטור מעונש רק את מי שהשתמש בכוח סביר ונחוץ. "החוק הישראלי אינו מעודד עשיית דין עצמית*", גם במקום שבו הדבר נראה כתשובה אזרחית למחדלי המשטרה, מקום שבו האזרחים מרגישים חסרי אונים מול חוסר המעש של הרשויות. למרות כל אלה, על הטוען להגנה עצמית יהיה לעמוד בתנאים נוקשים על מנת שלא יישא באחריות פלילית..."

"גם אם חשב היורה כי צפויה לו סכנת חיים, תעלה השאלה... האם לא יכול היה לכוון לעבר רגלי המנוח, או שניסה לעשות כן, ולא יכול היה לבלום את המנוח באמצעות ירי לעבר רגליו".

מתוך: אבירם זינו, **מנסה להגן על הרכוש? החוק לא מתיר להרוג**, 14.1.07, ynet
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3351821,00.html#n>

*עֵשָׂה דִּין לְעַצְמוֹ - קבע את החוקים לעצמו, התעלם מהחוקים ומהכללים המקובלים וקבע לעצמו דין אחר; 'לקח את החוק לידיים'.
(רב-מילים 2000, מטח)

קטעי מידע

1. הזכות לחיים

זכויות האדם מבוססות על זכויות טבעיות שהן הזכויות המוקנות לאדם מכיוון שנוצר בצלם אלוהים, ומכוח טבעו וכבודו האנושי. זכויות אלה אינן תלויות בשלטון כלשהו, ולפיכך אין השלטון רשאי לשלול אותן. מהנחות אלה נובעת בראש וראשונה הזכות לחיים, המקדשת את חיי האדם מכל וכול.

על-פי: אדם נברא בצלם, אתר האינטרנט אזרחות, מטח
<http://civics.cet.ac.il>

2. עונש מוות

עונש מוות הוא העונש החמור ביותר שניתן לגזור על אדם. אדם שהוצא להורג, נפגע לתמיד בזכות לחיים, שהיא הזכות הבסיסית ביותר של כל אדם. מכיוון שהעונש הזה אינו זמני (כי אי-אפשר להחזיר לחיים אדם מת) - יש לו מתנגדים רבים בכל העולם.

מתוך, עונש מוות, אתר האינטרנט אזרחות, מטח

<http://civics.cet.ac.il>

3. חוק העונשין, סעיף 34

לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שהיה דרוש באופן מידי, כדי להדוף תקיפה שלא כדין, שנשקפה ממנה סכנה מוחשית של פגיעה בחייו, בחירותו, בגופו או ברכושו, שלו או של זולתו; ואולם, אין אדם פועל תוך הגנה עצמית מתוך מקום, שהביא בהתנהגותו הפסולה לתקיפה, תוך שהוא צופה מראש את אפשרות התפתחות הדברים.

חוק העונשין, התשל"ז-1977 מסעיף 1 עד 90

<http://www.pigur.co.il/law/onesh1.htm>

1 בעקבות קטעי המידע 1 ו-2, מדוע, לדעתכם, החוק הישראלי אינו מעודד עשיית דין עצמית?

2 לפי קטע מידע 3, האם גיא (אירוע 1) פעל מתוך הגנה עצמית, כשביקש עזרה מאחיו הגדול? מדוע?

3 מה דעתכם: לפי קטע מידע 3, האם החוואי שהרג את הפורץ, פעל מתוך הגנה עצמית? נמקו.
